

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anita Keser, Lea Kočar, Katja Kozlevčar, Sabina Letnar

red. prof. dr. Tanja Rener

Socialna (družbena) ekonomija:
Študija primera »Stara rOba – nova rAba«

Seminarska naloga

Utopistike: alternative družbenega razvoja

Ljubljana, januar 2013

KAZALO

1 UVOD	3
2 OPREDELITEV POJMOV	4
2.1 Socialna ekonomija, socialno podjetništvo in socialno podjetje	4
2.2 Razvoj socialne ekonomije in socialnega podjetništva	6
2.3 Oblike organiziranosti socialne ekonomije	7
2.4 Akterji socialne ekonomije	8
3 PRAVNA PODLAGA: SOCIALNO PODJETNIŠTVO	9
4 DOBRE (OZIROMA INOVATIVNE) PRAKSE NA PODROČJU SOCIALNE EKONOMIJE	10
4.1 Dobre (oziroma inovativne) prakse v tujini	10
4.2 Dobre (oziroma uspešne) prakse v Sloveniji	13
5 ŠTUDIJA PRIMERA: POSREDOVALNICA RABLJENIH PREDMETOV »STARA ROBA - NOVA RABA«	15
6 ZAKLJUČEK	21
7 LITERATURA	23
PRILOGA A: Intervju z Luno Šribar Jurančič	26

1 UVOD

V seminarski nalogi se bomo ukvarjale s pojmom socialna (družbena) ekonomija. Gre za koncept, ki se v Sloveniji zadnje čase vedno bolj uporablja in tudi uresničuje. Lahko rečemo, da gre za revolucionarno alternativo tradicionalnemu delu. Je preskok od profita k družbeni koristi oziroma družbeni odgovornosti.

Po mnenju Veselove v Potokar (2009) je socialna ekonomija ena izmed možnih poti iz krize, v kateri se trenutno nahajamo. Pomembno je, da spet začnemo ceniti vrednote, kot so: solidarnost, skrb za sočloveka, ohranjanje okolja ipd. Odgovoren odnos do okolja, zaposlenih in šibkejših članov skupnosti je tisto, kar trenutno potrebujemo. Pri tem se nam kot pravi odgovor pojavi socialna ekonomija, ki ne teži k prilaščanju čim večjih dobičkov (kar je glavna prioriteta današnjega kapitalističnega sistema, v katerem živimo), ampak je pomemben človek in pošteno plačano ustvarjalno delo.

Socialno ekonomijo lahko razumemo tudi kot utopistiko. Wallerstein opredeli utopistiko kot »resno oceno zgodovinskih možnosti, vajo v presoji o substantivni racionalnosti alternativnih možnih zgodovinskih sistemov« (1999, 7). Romana Zidar (2010, 48), ki pravi: »Socialna ekonomija je alternativa obstoječi kapitalistični ureditvi sveta«, s tem najbolj jasno pokaže, zakaj je možno socialno ekonomijo obravnavati kot utopistiko. Dejstvo je namreč, da predstavlja socialna ekonomija neko drugačno oziroma alternativno ne-tržno ekonomijo in posledično drugačen, alternativen oziroma »nov« družbeni red, kjer bo v ospredju doseganje družbenih ciljev in ne več maksimiziranje dobičkov.

Na začetku seminarske naloge bomo opredelile ključne pojme, socialno ekonomijo, socialno podjetništvo in tudi socialno podjetje. Kot bomo ugotovili nekakšnih jasnih, točno določenih definicij ni. Nadalje bomo na kratko predstavile razvoj socialne ekonomije, različne organizacijske oblike, ki delujejo v okviru socialne ekonomije in glavne akterje. Nekaj bomo povedale tudi o Zakonu o socialnem podjetništvu, s katerim se je v Sloveniji začelo formalno urejati področje socialne ekonomije. Nato bomo pokazale kako idejo o socialni ekonomiji ter socialnem podjetništvu udejanjajo v praksi nekatere tuje države in kako poteka uvajanje tega principa v Sloveniji. Na koncu sledi še predstavitev študije primera posredovalnice Stara roba

nova raba. Omenjena trgovina oz. posredovalnica deluje v okviru Društva Kralji ulice in predstavlja dobro prakso v okviru socialne ekonomije v Sloveniji.

2 OPREDELITEV POJMOV

Kadar govorimo o socialni ekonomiji se moramo zavedati, da gre za nek alternativni sistem ekonomije ne pa za dopolnjujoče elemente klasičnemu pridobitništvu. Socialna ekonomija ni samo sistem, ki je namenjen le ogroženim družbenim skupinam, ampak predstavlja alternativo za vse tiste, ki niso zmožni ali pripravljeni delovati v polju klasičnih kapitalskih organizacij na osnovi visoke profitnosti (Vesel 2010, 32).

2.1 Socialna ekonomija, socialno podjetništvo in socialno podjetje

Izraza socialna ekonomija in družbena ekonomija pomenita isto kot »Social Economy« in sta pri nas v uporabi že dlje časa. Socialno podjetje in socialno podjetništvo pa velikokrat zmotno uporabljamo kot sopomenki za socialno (družbeno) ekonomijo, čeprav gre za prevoda angleških besed »social enterprise« (podjetje) in »social entrepreneurship« (podjetnost, podjetništvo). To pa na območju EU in drugod po svetu ne označuje istega kot »Social Economy« (Primorsko svetovalno središče 2012).

Veselova (2010, 23–24) navaja izraze, ki se pojavljajo kot sopomenke za socialno ekonomijo ali kot drugačna konceptualizacija. Francoski avtorji uporabljajo pojem »solidarna ekonomija« (fr. économie solidaire), kjer je posebej poudarjena solidarnost. Kot smo omenili že zgoraj se v angleško govorečih deželah kot nadomestni pojem za socialno ekonomijo uporablja »socialno podjetništvo« (angl. social entrepreneurship). Pri nas se socialno podjetništvo pogosto uporablja kot nadomestni termin za socialno ekonomijo. Kot pogovorna izraza se uporabljata tudi termina »tretji sektor« in »NVO sektor«.

Tretji sektor označuje področje, katerega ne pokrivata ne javni sektor in ne zasebni profitni sektor. V tem sektorju se naseljujejo skupine ljudi in organizacije, ki ne nastajajo na pobudo vlade, zato se uveljavlja tudi izraz nevladni sektor. Področje socialne ekonomije se je uveljavilo, ker na področju tretjega sektorja deluje tudi množica neprofitno naravnanih (usmerjenih k človeku in lokalni skupnosti) gospodarskih družb, ki vključujejo veliko število delovno aktivnega prebivalstva. Organizacije socialne ekonomije, poleg tega da so neprofitne, ustvarjajo tudi profit, vendar ga ne razdeljujejo lastnikom, ampak ga reinvestirajo v

ohranjanje in širitev svoje dejavnosti ali pa ga vlagajo v lokalno skupnost v kateri delujejo (Primorsko svetovalno središče 2012).

Neke enotne definicije o socialni ekonomiji in socialnem podjetništvu tako ni. Vsak avtor oz. posameznik, ki se ukvarja s tem področjem to opredeli malo drugače. Najbolj splošna opredelitev socialne ekonomije po Radeju (2010, 41) je, da je to ekonomija tretjega sektorja, ki se nahaja med zasebnim sektorjem, ki ga poganja motiv dobička in javnim sektorjem, ki ga poganja motiv javnega in skupnega dobra. Socialna ekonomija ima kot takšna dvojni horizont, poganja jo motiv dobička in motiv ustvarjanja javnih dobrin. Prav zaradi tega je težko opredeliti ta pojem in je veliko dvomov glede pravilnega razumevanja. Veselova (2010, 23) definira socialno ekonomijo kot »polje delovanja združenih posameznikov s cilji, ki so usmerjeni k skupnostnim in osebnim ciljem, pri čemer je človek kot celostna osebnost najpomembnejši skupaj s svojim naravnim okoljem«.

Branco in drugi (2004, 30) definirajo socialno ekonomijo kot »družbeno ekonomsko kategorijo, kjer vrsta najrazličnejših pravnih in fizičnih subjektov ustvarja podporno okolje za (ponovno) vključitev ranljivih skupin prebivalstva v socialno in delovno okolje«. Socialno podjetništvo pa je ožja oblika, je del socialne ekonomije. Branco in drugi (2004, 30) ga opredeljujejo kot »etičen, strokoven, inovativen in sistemski pristop, ki z različnimi aktivnostmi udejanja cilje socialne ekonomije«.

Med socialnim podjetništvom in socialno ekonomijo lahko postavimo tudi razmejitve. Podjetništvo je posebna oblika gospodarjenja, ki je najbolj vpeta v upravljanje z relativnim pomanjkanjem in vezana na tržno delovanje. Različna pa je tudi narava dobička. V socialnem podjetništvu si ga je mogoče deliti med deležniki, ki so ga ustvarili. V socialni ekonomiji pa to ni mogoče, ker dobiček nastopa v obliki javne dobrine in si ga posamično ne more nihče prilastiti (Jurančič Šribar in Cerar 2011, 9).

Kot pojasnjuje Veselova (2010, 22), pri nas, ko govorimo o različnih konceptih socialne ekonomije, ta pojem ne dojemamo kot drugačno ekonomijo, ampak jo ožimo, odrivamo v marginalnost. Socialno ekonomijo ekskluzivno namenjamo ogroženim skupinam.

Osebe, ki potrebujejo vključitev v socialno ekonomijo so skupine ljudi, ki so še posebej ranljive, z omejitvami pri zaposlovanju, kot npr. invalidne osebe in osebe s posebnimi

potrebami, osebe z zdravstvenimi težavami in kroničnimi obolenji, odvisniki od alkohola in drog, osipniki, prvi iskalci zaposlitve, dolgotrajno brezposelni, azilanti, begunci, pripadniki nekaterih etničnih skupin (Romi), starejši brezposelni, socialni podpiranci in drugi (Branco in drugi 2004, 34).

Socialno podjetništvo ni klasično podjetništvo, ampak daje prednost rasti socialnega kapitala pred ustvarjanjem dobička. Je tržen odgovor na reševanje socialnih, okoljskih, lokalnih in drugih problemov. Glavni cilj pa je zagotavljanje družbenega blagostanja. Gre za nov koncept reševanja socialnih problemov, ki na inovativen pristop, z uporabo podjetniških veščin, dosega socialne cilje z omejenimi viri (Leadbeater v Slapnik 2010, 14).

Osnovni cilj *socialnih podjetij* je služiti potrebam članov in širši javnosti (Ávila in Campus v Slapnik 2010, 14). Socialna podjetja so tako nek producent, ki zapolnjuje vrzel v produkciji socialnih storitev (tu so mišljene storitve, ki so splošno družbeno koristne), zadovoljujejo potrebe po bolj individualiziranih storitvah, katere zahteva razvoj sodobne družbe. Socialna podjetja so pomembna zaradi zaposlovanja in reintegracije dolgotrajno brezposelnih in oseb, ki so na trgu delovne sile manj konkurenčni (Slapnik 2010, 15).

European Union Charter of the Social Economy v Slapnik (2010, 15) pojasnjuje, da socialna podjetja po večini opredelitev izpolnjujejo ekonomska in socialna merila. Ekonomska merila so: neprekinjena dejavnost proizvodnje ali prodaja blaga in storitev, visoka stopnja avtonomije, gospodarsko tveganje in minimalno število plačanih delavcev. Socialna merila pa so: dobrobit, korist skupnosti, državljanska pobuda, odločanje po načelu »en član, en glas«, (kar pomeni da lastniki kapitala odločajo skupaj z drugimi deležniki), participativna narava (vključeni so vsi, ki jih aktivnost socialnih podjetij zadeva) in omejena razdelitev dobička.

2.2 Razvoj socialne ekonomije in socialnega podjetništva

Koncept socialnega podjetništva se je pojavil že v 19. stoletju, ko so kot odgovor na takratne težave v gospodarskem sistemu nastale nove oblike organizacij in podjetij. Takrat se je socialno podjetništvo uveljavljalo predvsem preko kooperativ in prijateljskih družb. Njihov cilj pa ni bil samo doseganje dobička, ampak zagotavljanje dobrin in storitev na bolj enakopravni in demokratični osnovi. Pravi razcvet je socialno podjetništvo doživelo v 90. letih prejšnjega stoletja v nekaterih evropskih državah. Pojem socialna ekonomija pa je prvi uporabil francoski liberalni ekonomist Charles Dunoyer. Zavzemal se je za bolj moralen

oziroma etičen pristop v ekonomiji. Angleški filozof John Stuart Mill pa je prispeval k sprejetju prvega zakona o kooperativah na svetu, v Veliki Britaniji leta 1852 (Slapnik 2010, 14). Socialna ekonomija se je začela pojavljati po Evropi in pri nas v 19. stoletju. V Angliji so nastajale različne organizacije vzajemnega tipa, podpornega tipa in prve zadruge, kot posledica kriznih razmer, v katerih so živeli delavci v Angliji. Tudi drugod po svetu so začele nastajati delavske organizacije, ki so temeljile na vzajemnosti in solidarnosti (Vesel 2010, 22).

Razvoj in pojav socialne ekonomije lahko pripišemo tudi temu, da grobi tržni kapitalizem ni bil sposoben zagotoviti potrebno število trajnih delovnih mest, ni bil sposoben enakomerno razporejati dobrin in ni bil sposoben zagotoviti vseh dobrin in storitev, ki jih ljudje potrebujejo, posebno tisti, ki živijo v pomanjkanju ali so socialno izključeni. Omogočil in dopustil pa je tudi sistematično izključevanje nekaterih skupin s trga dela, npr. ženske, mlade, etnične manjšine, begunce, invalide, starejše in druge (Primorsko svetovalno središče 2012).

2.3 Oblike organiziranosti socialne ekonomije

Organizacijske oblike, ki delujejo v okviru socialne ekonomije so predvsem kooperative, vzajemne družbe in vzajemne zavarovalniške organizacije, fundacije (ustanove), združenja (društva) in druge neprofitne organizacije, katerim so skupna ravno načela, ki so značilna za tretji oz. neprofitni sektor (Slapnik 2010, 15). Veselova (2010, 23) te tipe organizacij, ki jih zajema socialna ekonomija razdeli na organizacije civilne družbe (društva, združenja, fundacije) in tudi nekatere družbe, ki se ukvarjajo z gospodarskimi in finančnimi posli ter institucije raziskovalnega in razvojnega tipa (zadruge, vzajemne družbe, zadružne banke, zavode). Branco (2004, 45) navaja tipe organizacij, ki se vključujejo v socialno ekonomijo v Sloveniji: društva, zasebni zavodi, ustanove, invalidska podjetja.

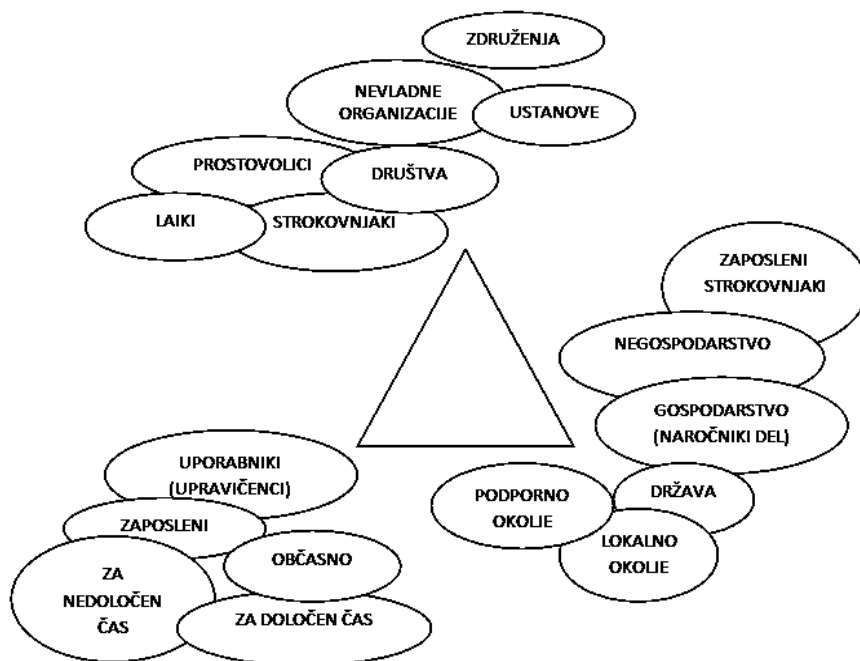
Evropska komisija izmed vseh oblik organiziranosti socialne ekonomije posebej opredeljuje socialna podjetja. To je oblika organizacije, ki deluje nekje vmes med javnim in zasebnim sektorjem ter sledi socialnim in okoljskim ciljem. Dobiček socialnih podjetij se namenja za lasten razvoj ali razvoj širše skupnosti. Za njih je značilna visoka stopnja podjetniške avtonomije, sprejemajo podjetniško tveganje kot druga podjetja, vendar odločanje ne sledi logiki lastništva kapitala, podjetja ne upravljajo delničarji, ampak deležniki, vključno z zaposlenimi. Socialna podjetja obstajajo v vseh državah članicah Evropske unije, vendar so modeli različni. V glavnem pa se ukvarjajo z delovno integracijo in usposabljanjem, socialnimi storitvami in lokalnim razvojem v manj razvitih regijah (Kovač 2010, 13).

Kljub različnim organizacijskim oblikam, ki so našteje zgoraj, pa Evropska komisija izpostavlja nekatere skupne karakteristike socialne ekonomije. Tako je vsem skupno, da prispevajo k bolj učinkoviti tržni konkurenci in hkrati promovirajo princip solidarnosti in kohezije, upravljavski modeli temeljijo na vzajemnosti in solidarnosti ter delujejo po načelu en član, en glas. Za njih je značilna tudi velika stopnja prilagodljivosti in inovativnosti pri reševanju problemov. Temeljijo pa na aktivnem članstvu in na združevanju dela zaposlenih ter volonterskem delu članov (Kovač 2010, 12).

2.4 Akterji socialne ekonomije

V socialno ekonomijo se vključujejo najrazličnejši akterji iz vseh družbenih struktur, kot prikazuje Slika 1.1. Pomembnejši so: država, ki je odgovorni sooblikovalec podpornega okolja, zakonodajalec, potem nastopa tudi kot mreža javnih institucij, delodajalec in investitor. Lokalna skupnost na lokalnem nivoju, gospodarske in negospodarske organizacije, kot nosilci nekaterih aktivnosti socialne ekonomije (npr. zaposlovanje, investiranje, razvoj dejavnosti), mreža strokovnih institucij (zavodi, ustanove), upravičenci do ugodnosti socialne ekonomije, mreža nevladnih profitnih organizacij (društva, fundacije), prostovoljci, kot laiki ali strokovnjaki ter strokovnjaki, kot posamezniki in predstavniki posameznih institucij (Branco in drugi 2004, 43).

Slika 1.1: Sodelujoči akterji v socialni ekonomiji

Vir: Branco (2004, 43).

3 PRAVNA PODLAGA: SOCIALNO PODJETNIŠTVO

Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP), je bil sprejet 7. marca 2011 v Državnem zboru Republike Slovenije. Zakon opredeljuje cilje, načela, dejavnosti socialnega podjetništva, pogoje in načine, pod katerimi se pravne osebe lahko registrirajo kot socialna podjetja oz. pod katerimi lahko ta status izgubijo (Ur. l. RS, št. 29/2011).

Dejavnost socialnega podjetništva deluje po posebnih načelih, kot so: enakopravnost članstva, sodelovanje deležnikov pri upravljanju, usmeritev dobička za namene socialnega podjetništva in neprofitne namene, delovanje v korist svojih članov in širše skupnosti, opravljanje družbeno koristnih dejavnosti ter ustvarjanje delovnih mest, ki so namenjeni ranljivim skupinam (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve).

Temeljni cilji socialnega podjetništva so krepiti družbeno solidarnost in sodelovanje ljudi, spodbujati prostovoljsko delo, zagotavljati proizvode in storitve, ki so v javnem interesu ter omogočati socialno integracijo in poklicno reintegracijo najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela. Ustvarjanje dobička tako ni ne izključni ne glavni cilj opravljanja dejavnosti (Ur. l. RS, št. 29/2011).

Pri socialnem podjetništvu je pomembno, da nepridobitne pravne osebe delujejo na podlagi avtonomne pobude, imajo nepridobitni namen ustanovitve, delujejo prostovoljno in neodvisno, se poslužujejo prostovoljskega dela. Poleg tega, odločitve sprejemajo vsi člani podjetja po načelu en član – en glas, ki je neodvisen od deleža vloženega kapitala.

Socialno podjetništvo zajema različna področja delovanja, od socialnega in družinskega varstva, varstva invalidov, zagotavljanja in organiziranja mladinskega dela, zagotavljanja socialne vključenosti, spodbujanja zaposlovanja oseb, ki so brezposelne ali jim grozi brezposelnost pa vse do ekološke proizvodnje hrane, ohranjanja narave, spodbujanja porabe obnovljivih virov, reševanja in zaščite, spodbujanja razvoja lokalnih skupnosti ipd. Poleg naštetega, socialno podjetništvo zajema tudi trgovine za socialno ogrožene osebe (socialna trgovina) ter trgovine, ki zagotavlja prodajo proizvodov majhnih proizvajalcev iz gospodarsko najbolj nerazvitih okolij (prav tam).

Socialno podjetništvo vključuje tudi opravljanje drugih dejavnosti, a le v primeru, da se opravljajo z namenom zaposlovanja najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela, kot so: invalidi, brezposelne osebe s trajnimi telesnimi ali duševnimi okvarami ali boleznimi, brezposelne osebe, če so brez zaposlitve zadnjih 24 mesecev ali več, prve iskalce zaposlitve (brezposelni morajo biti najmanj 6 mesecev), brezposelne osebe stare nad 55 let ali tiste brezposelne, ki so bodisi pripadniki romske skupnosti bodisi mladoletne osebe brez zaključenega osnovnošolskega ali nižje poklicnega izobraževanja in tiste, ki več kot šest mesecev niso imele redno plačane zaposlitve (prav tam).

4 DOBRE (OZIROMA INOVATIVNE) PRAKSE NA PODROČJU SOCIALNE EKONOMIJE

V nadaljevanju bomo pokazale, kako idejo o socialni ekonomiji ter socialnem podjetništvu, udejanjajo v praksi nekatere tuje države in kako poteka uvajanje tega principa v Sloveniji.

4.1 Dobre (oziroma inovativne) prakse v tujini

Na tem področju je (dobro) poznano delovanje *Muhammada Yunusa* v Bangladešu. Postal je mednarodno znan, ker je leta 1983 ustanovil socialno banko imenovano »*Grammen Bank*« - »banka vasi« oziroma »banka revnih«. Grammen Bank svojim komitentom ponuja mikrokredite, to so majhna posojila, za katere banka ne zahteva garancije in zaradi česar ne preverja kreditne sposobnosti posojilojemalcev, s katerimi podpira dejavnosti, ki prinašajo prihodke, zaradi katerih se revni iztrgajo iz revščine. Banka tako ponuja posojila, ne da bi zahtevala garancijo za dejavnosti, ki prinašajo prihodke, stanovanjska posojila, študentska posojila in posojila za financiranje mikropodjetij. Specializirali pa so se predvsem za mikrokredite za ženske iz ruralnih okolij Bangladeša (kar 97 % posojilojemalk je žensk), saj so ugotovili, da je dajanje posojil ženskam najboljši način, da bo imela od tega korist celotna družina. Banka je od odprtja do leta 2006 odobrila približno 6 milijard dolarjev posojil, stopnja poplačil je bila 99-odstotna. Organizacija Grammen Bank in Mohammed Yunus sta za »svoje prizadevanje pri ustvarjanju ekonomskega in družbenega razvoja od spodaj« (Grammen Bank) leta 2006 prejela Nobelovo nagrado za mir. Ideja o socialnem bančništvu in mikrokreditih, ki se je rodila v ruralnem bangladeškem okolju pa se je v prihodnjih letih razširila po celem svetu. V sklopu Grammen skupine pa sta se razvili še dve drugi socialni podjetji: 1. tovarna jogurtov imenovana *Grammen Danone*, ki proizvaja obogatene jogurte za doprinos hranilnih snovi bangladeškim otrokom, ki trpijo zaradi podhranjenosti in 2. *veriga*

očesnih bolnišnic, v kateri letno opravijo 10.000 operacij sive mreže po različnih cenah za revne in bogate (Yunus 2009; Grammen Bank).

Zdravstvena zadruga imenovana *Berkleyjeva brezplačna klinika* (The Berkley Free Clinic) je bila ustanovljena v ZDA leta 1969 kot rezultat gibanja zdravstvenega in socialnega osebja, ki je sprva delovalo na ulici (t.i. »street medicine«), saj sistem javnega zdravstva ni bil ustrezno urejen (ni bil namreč enako dostopen vsem državljanom), in na žalost še vedno ni. Njihovo temeljno vodilo je: »Zdravstvena oskrba je osnovna človekova pravica in nikakor ne sme biti povezana z dobičkom!« (originalno: »Healthcare is a basic human right and should not be linked to profit.«), zaradi česar svojih storitev, materiala, zdravil in zalog nikdar nikomur ne zaračunavajo. Dohodek dobijo zgolj na podlagi individualnih ali kolektivnih donacij ter preko vladnih programov. Večina ljudi v zadrugi deluje na osnovi prostovoljstva (Zidar 2010; Berkley free clinic). V Ameriki najdemo še en primer dobro udejanjenih idej socialne ekonomije na področju športnih in drugih priložnostnih dejavnosti. Zadruga *REI* je namreč specializirana za proizvodnjo in prodajo opreme za šport in prosti čas, in se glede na raziskavo revije Fortune uvršča med prvih 100 podjetij, za katere je najbolje delati. Začetek zadruga sega v leto 1938, ko se je za ustanovitev zadruga namenjene športu odločilo 23 prijateljev, ki so se ukvarjali s plezanjem, danes pa šteje že več kot 6 milijonov članov (Zidar 2010; REI).

Zadruga *Vector Limited* je največji distributer električne energije na Novi Zelandiji, ki je v 75,1-odstotni lasti članov (potrošnikov) preko sklada Auckland Energy Consumer Trust. Sklad vsako leto posameznemu lastniku (potrošniku) izplača dividende v vrednosti od 150 do 320 dolarjev (Zidar 2010; Vector Limited).

Zanimiv primer je *škotski otok Eigg*, ki meri zgolj 31 km². Do leta 1997 je bil v zasebni lasti, nato pa ga je odkupilo 60 otočanov, ki so tam kasneje ustanovili svoje socialno podjetje, ki se je ukvarjalo z razvojem turizma na otoku (zgradili so trgovino, pošto, čajnico, plažo so opremili s sanitarijami in tuši). V okviru naslednjega velikega projekta Island Going Green (Zeleni otok) so postavili po otoku vetrne elektrarne. Otok je postal turistični fenomen zaradi samega koncepta delovanja, oglašuje pa se preko sodelovanja na raznih ekoloških natečajih. Na natečaju Veliki zeleni izziv, ki ga je organizirala nacionalna loterija NESTA, je bil januarja 2010 otok eden izmed štirih zmagovalnih projektov, ki so si razdelili dobiček v

vrednosti 1 milijona funtov. Zmagali pa so tisti štirje projekti, ki so v letu dni uspeli zmanjšati izpust ogljikovega dioksida na čim bolj inovativne načine, ki so vključevali celotno skupnost (Zidar 2010; Islands going green; Island of Eigg).

Italijanska pokrajina *Emilia Romagna* je ena izmed najbolj razvitih območij s socialno ekonomijo na svetu, saj kooperative tam ustvarijo kar 45 % BDPja. Značilnost regije je tudi izrazito višji delež BDPja na prebivalca v primerjavi z državnim povprečjem, tj. 50 % povečanje, in dvotretjinsko članstvo prebivalcev Bologne v kateri izmed regijskih kooperativ. Največja potrošniška zadruga v Italiji *COOP* ustvarja več manjših skupin proizvajalcev in kmetov, ki skupaj nastopajo na trgu. Zadruga temelji na načelih solidarnosti in recipročnosti. Zaposluje skoraj 56.000 ljudi, ima več kot 6 milijonov članov in ustvarja 11 milijard evrov dobička letno (Zidar 2010). Drugi avtorji (Branco in drugi 2004) navajajo še 2 primera dobrih praks v Italiji. Prvič, *Gruppo Polis*, ki združuje 4 socialne kooperative po Padovi: Polis Nova, Il Portico, PNL, Gruppo R. Skupina Polis je bila ustanovljena z namenom pospeševanja delovnega in socialnega vključevanja ljudi, ki so v duševnem smislu visoko prizadeti, da bi na ta način preprečili njihovo marginalizacijo. Drugič, socialna kooperativa *Now*, ki so jo ustanoviteljice leta 1997 s pomočjo evropskih sredstev ustanovile, da bi nudile pomoč in podporo mladim, starejšim in drugim ranljivim skupinam.

Na področju industrijske produkcije se v okviru socialne ekonomije pojavljajo primeri ekološke proizvodnje. Zidarjeva (2010) opisuje primer iz Brazilije. Tam naj bi se domačini iz območja *Manaus v Amazoniji* organizirali v zadruge, v katerih proizvajajo inovativne proizvode na energetske področju pa tudi farmacevtske izdelke. Ustvarjajo jih na podlagi tradicionalnega znanja in izročila ter iz ekoloških materialov, zaznamuje pa jih tudi skrb za okolje in trajnostni razvoj Amazonke. Zadruge pa se soočajo s posebnim problemom pretiranega državnega nadzora oziroma regulacije.

Poseben socialno podjetniški projekt je stockholmsko ekološko urbano naselje *Hammarby Sjöstad*, ki danes velja za »vodilni model ekološke gradnje na svetu« (Zidar 2010, 48). Ideje in inovativni domisleki, ki so se skovali v okviru projekta, so neverjetni, tako npr. naselje polovico energije, ki jo potrebuje za svoje delovanje, proizvede samo s pomočjo recikliranja odpadnih voda. V okviru tega odpadne vode pozimi uporabijo za ogrevanja prostorov, poleti za njihovo hlajenje, porabo vode pa zmanjšajo tudi tako, da vodo za umivanje zmešajo z zrakom, s čimer povečajo njen volumen (Hammarby Sjöstad).

4.2 Dobre (oziroma uspešne) prakse v Sloveniji

Kavčič in Samec (v Milošević in drugi 2010) predstavita nekaj uspešnih praks na področju socialne ekonomije, ki se financirajo po razpisih Ministrstva za delo iz sredstev Evropskega socialnega sklada. Te so:

Mobilni socialni servisi za starejše, ki omogočajo, da starostniki, ki živijo doma in potrebujejo pomoč, še naprej lahko ostanejo v domačem okolju, dosedanje delo svojcev pa se razbremeni oziroma se ga dopolni s specifičnimi strokovnimi znanji.

Projekt specializirane turistične ponudbe in programov za invalidne osebe in osebe s posebnimi potrebami, ki ga je prijavilo *Slovensko združenje za duševno zdravje Šent*. Po 10 mesecih uvodnega delovanja je objekt pridobil status turistične agencije in lahko pričel z zaposlovanjem ljudi z dolgotrajnimi težavami na odprtem trgu dela. Izbrali so 10 oseb iz ciljnih ranljivih skupin (to so: mladi do 25. leta brez ali z nizko izobrazbo, ki imajo težave v duševnem zdravju, ostale osebe z težavami v duševnem zdravju ter starejši od 50 let brez zaposlitve) in jih usposobili za delo, 3 izmed njih so zaposlili najmanj za obdobje 1 leta. Projekt se je pričel 2.11.2009 in se zaključil 30.9.2011 (Slovensko združenje za duševno zdravje Šent).

Projekt vzpostavitve centra ponovne uporabe kosovnega odpada v okviru *Okoljsko raziskovalnega zavoda iz Slovenjskih Konjic*. V centru ponovne uporabe z inovativnimi metodami prenavljajo, obnavljajo, popravljajo, demonitrirajo in pripravijo še uporabne izdelke za ponovno uporabo. Te prenovljene izdelke nato prodajo zainteresiranim kupcem oziroma novim uporabnikom po simbolični ceni. Predelani produkti so, s svojimi simboličnimi cenami, namenjeni predvsem socialno ogroženim posameznikom in družbenim skupinam. Projekt Centra ponovne uporabe je bil predstavljen 32 brezposelnim kandidatom, ki spadajo v 2 ranljivi ciljni skupini: 1. mladih do 25 let ali 2. starejši od 50 let, izmed njih so izbrali 10 kandidatov, ki so bili vključeni v usposabljanje za 3 mesece, trije izmed njih so kasneje pridobili zaposlitev (Okoljsko raziskovalni zavod).

Društvo projekt človeka nadaljuje uspešno prakso *pomoči osebam s težavami zaradi dolgotrajne uporabe prepovedanih drog*. Svojo dejavnost reintegracije bivših odvisnikov v

družbo še poglobijo s tem, da jih vključujejo v proces ekološke in varčne predelave odpadnih materialov. Te predelujejo v uporabne predmete, ki jih nato prodajajo na trgu. Nekaj oseb se je v okviru tega projekta že zaposlilo.

Društvo Mozaik s projektom *Socialno podjetništvo omogoča delo ranljivim skupinam – »SPODRAST«*, v okviru katerega skušajo prispevati k reševanju problema zaposlovanja in socialnega vključevanja ranljivih družbenih skupin v dejavnostih, ki temeljijo na izkoriščanju naravnih in kulturnih danosti. V okviru programa izvajajo šestmesečne programe usposabljanj za pridobitev specifičnih znanj in spretnosti na naslednjih področjih: 1. pletenje in izdelovanje iz naravnih materialov; 2. ekološka predelava živil; 3. nega krajine in pridobivanje lesne biomase; in 4. ekološki turizem (Društvo Mozaik).

Predsednik Danilo Türk (v Milošević in drugi 2010) kot primere uspešnih praks navaja naslednje:

Tovarna dela Tekstil je projekt, katerega namen je ozaveščanje javnosti o pomenu ločenega odlaganja tekstilnih odpadkov, vzpostavitev učinkovitega sistema zbiranja in predelave rabljenega tekstila ter razvoj zaposlitvenih možnosti in zelenih delovnih mest za ranljivi ciljni skupini, iskalcev prve zaposlitve in brezposelnih, ki so starejši od 50 let. Kot končni cilj so pobudniki projekta navedli ustanovitev socialnega podjetja, ki bo z zaposlovanjem ranljivih ciljnih skupin nadaljevalo s prvotno ekonomsko vzdržno dejavnostjo zbiranja, predelave in prodaje rabljenega tekstila. V sklopu socialnega podjetja pa bo vzpostavljena tudi celostna oskrbovalna veriga – obrat za ločevanje, pranje in popravila rabljenih oblačil na Koroškem in trgovina z rabljenimi oblačili v Ljubljani. To socialno podjetje bo prevzelo in dolgoročno nadaljevalo z dejavnostmi projekta Tovarna dela Tekstil (Tovarna dela Tekstil).

Društvo Mozaik vodi **eko-socialno kmetijo Korenika** v Šalovcih na Goričkem, ki omogoča alternativne oblike zaposlovanja oseb iz ranljivih družbenih skupin skozi ekološko kmetijstvo. V tem smislu predsednik Mozaika in vodja kmetije Alojz Kavaš pravi: »S svojim delovanjem skušamo pomagati brezposelnim osebam, invalidom in drugim osebam iz ranljivih ciljnih skupin, da se ponovno vključijo v delo.« (Grabar 2010). Na eko-socialni kmetiji se ukvarjajo z ekološko pridelavo in predelavo sadja, zelenjave, žit in zdravilnih zelišč ter na ekološki način obdelujejo njivske površine, sadovnjake in travnike. Osebe iz ranljivih družbenih skupin usposabljujejo za pridelavo, predelavo in prodajo ekoloških izdelkov preko spoznavanja

različnih tematik: 1. osnove ekološkega kmetovanja; 2. osnove ekološke pridelave živil; 3. izdelava sadnih shrankov (marmelade in kompoti); 4. predelava sadja v sok in kis; 5. predelava zelenjave v pasterizirane izdelke; 6. sušenje sadja, zelenjave in zelišč; 7. osnove pri pripravi, imenovanju, nabiranju, sušenju in hranjenju zdravilnih rastlin; 8. osnovno spoznavanje pripravkov iz zdravilnih rastlin (čaji, tinkture, zeliščna olja itd.) (povzeto po Društvo Mozaik 2012). Poleg možnosti za usposabljanje in delo pa kmetija Korenika ponuja tudi možnost za prodajo pridelkov in ponudbo na področju ekološkega turizma.

Zaposlitveni center zadruga *Polemaj* v Mali Polani zaposluje ranljive ciljne skupine: brezposelne in podzaposlene osebe na podeželju, delovne invalide in osebe v pridobivanju statusa ipd. Znotraj zadruga za razvoj podeželja Pomelaj potekajo usposabljanja in tečaji na področjih: krovstva, peke tradicionalnega peciva, predelave sadja in sočivja, zeliščarstva, peke kruha, izdelovanja izdelkov iz naravnih materialov, izdelovanja izdelkov iz šibe in slame, priprave zdravih obrokov (sejtan, namazi) itd. (Pomelaj).

5 ŠTUDIJA PRIMERA: POSREDOVALNICA RABLJENIH PREDMETOV »STARA ROBA - NOVA RABA«

V nadaljevanju bomo predstavile značilnosti, posebnosti, omejitve, prednosti, cilje, (sedanjo in prihodnjo) vizijo, način delovanja in organizacije ipd. posredovalnice rabljenih predmetov »Stara rOba, nova rAba« na podlagi intervjuja s strokovno delavko na tem projektu Luno Šribar Jurančič.

Idejo o t.i. »dobrodelnih trgovinah« (angl. charity shops) sta nosilec projekta v različnih obdobjih predstavili dve novinarki – najprej Jana Valenčič in nato še Iva Gruden, ki sta se s tovrstnimi trgovinami srečevali med svojim delom v tujini. Ta zamisel je spala vse dokler nista bila dodobra vzpostavljena časopis in dnevni center, takrat pa so zasnovalci pričeli razmišljati tudi o tem, da pa bi bilo morda fino razviti še ta projekt, predvsem zato ker so jim ljudje nosili raznorazne predmete, ki so se jim pričeli kopičiti v kletnih prostorih. Izkoristili so vsak sestanek, srečanje ali konferenco v tujini¹, da so si ogledali delovanje teh trgovin, in ker jim je bilo tisto, kar so videli, všeč, so se odločili, da poskusijo nekaj podobnega razviti tudi v Sloveniji. Poleg tega jih je gnala tudi potreba brezdomnih ljudi, ki se težje vključujejo v polje

---

¹ To so npr. počeli, ko so odšli na sestanek na Škotskem, Norveškem, v Angliji, Belgiji.

delo. Intervjuvanka poudarja, da je ta projekt oblikovan od spodaj navzgor, saj so projekt ves čas vzpostavljali skupaj z brezdomnimi ljudmi.

Projekt se je *pričel* s »štanti« na Čopovi ulici v obdobju od leta 2008 do 2010, katerih namen je bilo ugotoviti, koliko se bo prodajalo (če se sploh bo), kako bo vse skupaj delovalo itd. Danes pa trgovino najdemo na Poljanski, večje skladišče pa imajo tudi v Šiški, kjer so ob torkih in četrkih odprti v obliki skladiščnih razprodaj – stvari se tu dobijo še ceneje.

Zaenkrat posredovalnica Stara rOba, nova rAba še ne deluje kot *socialno podjetje*, ampak v okviru društva Kralji ulice. Imajo pa namen (in željo), da bi se v obdobju enega leta tudi formalno registrirali v polju socialne ekonomije kot socialno podjetje, zadruga ali nekaj takšnega.

Začetna sredstva za zagon v vrednosti 196.000 € so dobili v okviru razpisa za socialna podjetja Evropskega socialnega sklada leta 2010 za obdobje 2 let. Intervjuvanka poudarja, da je bilo potrebno ta sredstva tudi porabiti v roku dveh let: sprva za usposabljanje dvanajstih brezdomnih ljudi in kasneje za plačo 3 izmed njih, ki so jih zaposlili, za najem prostorov, opremo, pohištvo itd. Vse kar so v tem obdobju zaslužili v trgovini (t.i. *dobiček od prodaje*), so privarčevali in sedaj porabljajo za plače, obratovalne stroške in v manjši meri za strokovno delo.

Temeljni *dejavnosti* posredovalnice Stara rOba, nova rAba, sta: 1.) posredovanje rabljenih predmetov in 2.) vključevanje brezdomnih ljudi. Ko smo povprašale o tem, kakšni so njihovi *prihodnji cilji, nameni in vizije*, nam jih je intervjuvanka razkrila kar nekaj: 1.) sodelovanje, povezovanje oziroma združevanje z drugimi socialnimi podjetji – s tem namreč postaneš močnejši zaradi zmanjševanja stroškov in skupne promocije...; 2.) najeti večje prostore, kjer bi bila prvič, mogoča obnova starega pohištva in drugih stvari pa tudi učenje brezdomnih veččin obnavljanja in drugič, mogoče organizirati tudi mnoge druge stvari, npr. sejme, dražbe stvari ipd. Drugače rečeno, da bi se še bolj na veliko razvilo celotno zadevo.; 3.) delati na opolnomočenju ljudi, da postanejo bolj samozavestni in da si krepijo komunikacijske sposobnosti – potrebno bi bilo več delati predvsem na psihološkem vidiku.

Za delovanje v *polju socialne ekonomije* so se odločili zaradi naslednjih *razlogov*: 1.) vključevanja ranljivih skupin (brezdomnih ljudi); 2.) ker se ne strinjajo z delovanjem

kapitalističnega sistema – kako ravna z ljudmi in stvarmi; 3.) ker bi radi ustvarili alternativo temu kapitalističnemu delovanju, v smislu medsebojnih odnosov, odnosa do okolja, odnosa do ljudi itd.; 4.) ker bi bilo smiselno razviti drugačne (nehierarhične) načine odločanja.

Intervjuvanka nas opozarja, da je izjemna *slabost* v polju *socialne ekonomije* to, da ni nobenih sredstev namenjenih strokovnim delavcem oziroma da ni nobenih subvencij za strokovno delo, čeprav se vsi zavedamo, da ranljive skupine pri vključevanju potrebujejo strokovno podporo in vodenje pri organizaciji in menedžmentu ipd.

Tekom *vzpostavljanja projekta* so se soočili z nekaterimi *ovirami*: 1.) neskladjem med administracijo in dejansko situacijo ljudi, ki so bili vključeni v projekt: administracija Evropskega socialnega sklada je bila zelo zahtevna in rigidna, potrebno je bilo temeljito poročanje in izjemno dokazovanje o izdatkih itd., hkrati pa uradniki ESS niso čisto pravilno dojemali, v kakšni situaciji se znajdejo brezdomni ljudje; 2.) nerazumevanjem bank: banke so dodatek, ki so ga brezdomni ljudje dobili za vključitev na usposabljanje (ki je v bistvu socialni transfer) trgale, čeprav ne bi smele; 3.) stereotipni odnos do brezdomnih s strani institucij (npr. Zavoda za zaposlovanje, ministrstev...).

Pri vprašanju *ali je vse tako kot ste si na začetku projekta zastavili*, nam sogovornica pove, da je temu tako. Sicer je res, da se je projekt razvijal bolj intuitivno, da pa so dosegli postavljene cilje in si sedaj postavili že nove.

V *projekt* je *vključen* nek stalen kader ljudi (trije so že od začetka, od usposabljanja dalje), ostali člani pa se menjajo, so začasni. V okviru projekta si ne prizadevajo zgolj za vključitev ljudi iz ranljivih ciljnih skupin, ampak jim pomagajo tudi pri drugih stvareh: urejanju nastanitve in osebnega življenja, gradnji osebnostnih značilnosti in socialnih veščin itd. Intervjuvanka v tem smislu pravi: »Mi pomagamo tudi pri teh drugih zadevah, ni to samo zaposlitev, ampak je nek tak celostni program.« Trenutno imajo *zaposlenih* 5 ljudi iz ranljive ciljne skupine: ena oseba je trenutno na porodniškem dopustu, ena je zaposlena za polovični delovni čas, dve sta zaposleni preko javnih del in ena je na zaposlitveni rehabilitaciji, poleg tega v okviru projekta delujeta še sogovornica Luna in njena sodelavka Monika kot zunanja, strokovna podpora, imajo pa tudi širšo podporo društva Kralji ulice, s katerimi imajo posvetovalne sestanke enkrat mesečno. Med zaposlenimi imata dva dokončano 5. stopnjo *izobrazbe* (upravno-administrativno in računovodsko izobrazbo), ostali imajo dokončano

osnovnošolsko izobrazbo. Glede *oblike zaposlitve* nam sogovornica pove naslednje: ena oseba je zaposlena za določen čas, ampak če bo vse v redu, jo bodo po zakonskem preteku roka zaposlili za nedoločen čas, dve osebi sta zaposleni preko javnih del za eno leto in bosta verjetno tudi še naslednje leto, ena oseba je na zaposlitveni rehabilitaciji, ostali pa so pogodbeno ali preko avtorskih honorarjev. Hkrati pa poudarja, da bodo delali v smeri trajnosti teh zaposlitev. *Plačilo zaposlenih* je majhno: tisti, ki je zaposlen v trgovini prejema nekaj več kot minimalno plačilo, za tista dva, ki sta preko javnih del, ministrstvo določa postavko. Pri tem poudarja, da si trenutno kaj več tudi ne morejo privoščiti, saj na mesec zaslužijo zgolj od 2000 do 2500 evrov profita. V prihodnosti pa načrtujejo širitev v sosednji prostor (če bo odobril MOL), in če bi se profit s širitvijo povečal, bi seveda zvišali plače in uvedli kakšne nagrade.

Sogovornica nam v zvezi z *organizacijo delovnih nalog, določitvijo pravil in vlog* pove naslednje: Tako imenovani kriterij dela (pravila v zvezi z delom) so skupaj z vsemi 12 člani iz ranljive ciljne skupine oblikovali že v okviru usposabljanja. To so v bistvu neka osnovna pravila delovanja, organizacije, odnosa, obnašanja ipd., tudi glede uporabe alkohola in drog, prisotnosti na sestanku, in določitev sankcij, za primere kršitev teh pravil. Med usposabljanjem so člani ranljive skupine enkrat mesečno obiskovali delavnice socialnih veščin, kjer so se učili komunicirati, obvladovati jezo, agresijo in frustracijo, kako se soočiti z delovnimi problemi in obremenitvami ter nasploh s celotnim delovnim procesom, kar jim je zelo koristilo pri medsebojni komunikaciji in sodelovanju. Pri tem nas opozarja, da je sedaj ekipa že tako utečena, da se med njimi zelo redko pojavijo konflikti, če pa se že, večinoma glede različnega mnenja o vrednotenju določenih stvari, pa so se sposobni o tem sami dogovoriti. Poleg tega imajo tedenske organizacijske sestanke – ob ponedeljkih -, ki trajajo uro, uro in pol, na katerih se dogovorijo glede tega, kdo dela, kdo kaj dela, katere so naloge, kakšni so predlogi, kakšne so dileme ipd. Gre torej za običajni sestanek na začetku tedna, na katerem pregledajo dnevni red in uredijo tekoče zadeve.

Trije izmed zaposlenih so bili na *usposabljanju* že na začetku projekta, ko so obiskovali delavnice (npr. delavnica Obnova stvari, delavnica socialnih veščin itd.), tisti, ki je zaposlen preko družbeno koristnih del, je že prej prostovoljno pomagal mnogo ur in se je tako vpeljal v delo. Sicer pa poteka usposabljanje in izobraževanje sproti tekom dela. Lastnik antikvariata Karnjola antika pride enkrat tedensko k njim in pregleda ter vrednoti bolj vredne stvari ob prisotnosti zaposlenih. Zaposlene uči prepoznavati kam moraš pogledati, da ugotoviš, kateri

firni pripada določen izdelek, kateri je najboljši porcelan, koliko je staro pohištvo itd. Preko njega se torej učijo tudi vsakodnevnega posla. Poleg tega pa poteka izmenjava znanj in veščin tudi med samimi zaposlenimi.

Kot morebitno posebnost *delo z brezdomnimi ljudmi* intervjuvanka vidi v tem, da so ti ljudje bolj pasivni in nesamozavestni, in zato posledično potrebujejo več spodbude, podpore, vodenja oziroma hierarhije, da bi se počutili bolj varne. Ta prisotnost in pomoč drugih je večja kot v običajnih podjetjih oziroma traja dlje časa. Slabost tega je pa v bistvu v tem, ker preložijo odgovornost na nekoga drugega. Luna Šribar Jurančič to poudari sledeče:

»Mogoče je tukaj malo drugače, da je treba biti bolj prisoten, bolj spodbujati... nekako da so nekateri bolj pasivni, pa pač rabijo več tega inputa... saj vse normalno naredijo, samo rabijo več tega vodenja, tudi hočejo več vodenja in tudi več organizacije... pa tudi sami si želijo več hierarhije.../.../ da sami po sebi hočejo, da jim nekdo od zunaj vzpostavlja nek red, zato ker se mogoče potem počutijo bolj varne. Mogoče je to tukaj malo slabost, ker potem preložiš, sedaj boš pa ti odgovoren za to.«

Drugače pa je delo z brezdomnimi enako kot delo z vsemi drugimi, eni so bolj samoiniciativni, drugi manj, eni bolj samozavestni, drugi manj itd.

Bistvena prednost, ki jo *brezdomni pridobijo s tem projektom* je, da se jim spremeni vloga iz pasivne v aktivno. Prej so bili mnogi izmed njih takšni, da so potrebovali dobrodelno pomoč ljudi, sedaj pa so ti isti ljudje tisti, ki prispevajo nekaj pozitivnega v družbo oz. delajo nekaj pozitivnega za družbo, in to prav gotovo dvigne njihovo samozavest. Sogovornica poudarja tudi vzajemnost odnosa: tako brezdomni ljudje kot tudi širša javnost oziroma družba imata od projekta nek plus. Po eni strani brezdomni ljudje preko projekta spreminjajo svojo vlogo, si uredijo življenjsko situacijo, po drugi strani pa brezdomni ljudje tudi prispevajo v družbo, jo spreminjajo, ustvarjajo neko alternativo itd. Hkrati pa intervjuvanka opozarja, da je ta projekt zgolj neka odskočna deska, neka priložnost, ki jo lahko brezdomni prepoznajo, ampak na koncu se oni sami odločijo, če bodo kaj spremenili v svojem življenju. Poleg tega v okviru projekta brezdomni pridobijo tudi določene veščine, in potem lahko lažje tekmujejo na trgu dela.

Odzivi zunanjega okolja in širše javnosti na ta projekt so izjemno pozitivni. Stroka in »boljšjakarji« jih podpirajo, mediji se odzivajo in jih spremljajo. Dobro sodelujejo z lokalno skupnostjo oz. lokalnimi institucijami, npr. ključavničarstvom, domom za upokojence itd.

V večini *donirajo* stvari posamezniki in družine, sicer pa gre predvsem za prakso »od ust do ust«: nekdo pride, potem pa o tem pove še svojim prijateljem in družini, občasno pa jih pokličejo tudi društva, da praznijo svoje prostore. Hkrati pa Šribar Jurančič pripominja, da od dražbe naprej nimajo nobenih težav s pridobivanjem stvari. V tem kontekstu pravi: »Je pa res da od dražbe najprej, je bila taka dobra promocija očitno, da smo čisto zasuti, vsak dan nekaj nosijo. Tako da tukaj se ne rabimo v tej smeri kaj preveč truditi, bolj mi spodbujamo ljudi, da kupujejo, za pridobivanje stvari pa trenutno res ni »frke««. Največ stvari *kupujejo* ljudje iz sledečih skupin: upokojenci, študentje, stalne stranke, »boljšjakarji« (ti kupijo pri njih stvari ceneje in potem dražje prodajajo na bolšjaku), poleti tudi tujci. Zelo redko pa pri njih nakupujejo ljudje iz višjega sloja.

6 ZAKLJUČEK

Na začetku naloge smo opredelile ključne pojme na našem raziskovalnem področju: socialna ekonomija, socialno podjetništvo in socialno podjetje, pri čemer smo opozarjale, da nedvoumnih in eksplicitnih definicij ni. V nadaljevanju smo predstavile razvoj socialne ekonomije in socialnega podjetništva, sledil je prikaz različnih organizacijskih oblik in glavnih akterjev v polju socialne ekonomije. Predstavile smo tudi Zakon o socialnem podjetništvu, saj ta v Sloveniji formalno ureja področje socialne ekonomije. Sledi prikaz dobrih in inovativnih praks na področju socialne ekonomije in socialnega podjetništva v tujini in uvajanje tega principa v slovenskem okolju. Na koncu smo kot študijo primera predstavile delovanje posredovalnice rabljenih predmetov »Stara rOba – nova rAba«, ki po našem mnenju predstavlja primer dobre prakse v okviru socialne ekonomije v Sloveniji.

Prepričane smo, da je polje socialne ekonomije in socialnega podjetništva področje, ki lahko ponudi (oziroma ki v nekih zametkih že ponuja) alternativen odgovor obstoječi kapitalistični ureditvi družbe in predvsem tržno orientirani kapitalistični ekonomiji. Medtem ko slednja daje prioriteto zgolj in izključno pridobivanju in nenehnemu povečevanju dobička, pa se znotraj socialne ekonomije kot bistvena motivacija poudarja sledenje socialnim oziroma družbenim ciljem, poleg tega pa se izpostavlja vrednote kot so: solidarnost, demokratičnost, dobrobit, skrb za sočloveka in okolje ipd. Zdi se nam, da je socialna ekonomija in socialno podjetništvo pravi odgovor za spremembe (na bolje) v tem trenutnem kriznem in turbulentnem času, vendar pa je potrebno še marsikaj narediti, da bi se to področje razvilo v vsem »svojem sijaju in blišču«: 1.) potrebno je oblikovati in uveljaviti enotno, koherentno in eksplicitno definicijo socialne ekonomije, socialnega podjetništva in socialnega podjetja, kar bo preprečevalo nadaljnje nejasnosti in dileme, tudi pri samem delovanju podjetij, ustanov, zavodov, zadrug itd. na tem področju; 2.) potrebno je bolje zakonsko urediti to področje: zgolj sprejetje zakonskega akta ni dovolj, potrebno je stvar »podkrepati« s podzakonskimi akti in listinami, ki bodo omogočile operacionalizacijo in udeleževanje predpisov v praksi, in predvsem potrebno je te sprejete predpise in pravila uveljavljati oziroma realizirati v praksi; 3.) potrebno je poudarjati primere dobrih in uspešnih praks na tem področju v tujini in zlasti v Sloveniji, v tem kontekstu je smiselno preučiti njihovo delovanje, katere so njihove posebnosti, prednosti in pomanjkljivosti, kaj bi se lahko še izboljšalo, kaj bi bilo pametno od njih »posnemati« ipd.; 4.) potrebno bi bilo sklicati še več konferenc, sestankov, razprav oziroma okroglih miz, na katerih bi se razpravljalo o možnostih, priložnostih in izzivih, ki jih prinaša delovanje znotraj

polja socialne ekonomije in socialnega podjetništva (kot sta bili npr. mednarodna konferenca Slovenija Coop 2012 in mednarodna konferenca »3. Dnevi socialne ekonomije 2012) ter informiranje in ozaveščanje javnosti o tem področju (pri tem je bistveno, da to poteka v preprostem, enostavnem in neučnem jeziku, ki ga razume vsakdo); 5.) poskrbeti moramo, da organizacije, ki delujejo v polju socialne ekonomije in socialnega podjetništva ne bodo zaradi svoje specifike (zaposlovanja ranljivih ciljnih skupin) izpostavljena stigmatizaciji, diskriminaciji, izključevanju ipd. in da ne bodo postali nekakšen »delovni geti«, kjer bodo našli delo vsi, ki niso hiper produktivni in jih odprti trg dela zavrača. Benedik (2011, 60) opozarja, da obstaja nevarnost, da bomo imeli na eni strani elitna podjetja, ki bodo obračala veliko večino gospodarskega kapitala, na drugi pa socialna podjetja (ali kakšno drugo organizacijsko obliko), ki bo živetarila s pomočjo državnih pomoči in omogočala svojim delavcem zgolj najnižjo (minimalno) raven preživetja; 6.) potrebno si je prizadevati za oblikovanje takšnega okolja, kjer bodo socialna podjetja in druge organizacijske oblike znotraj polja socialne ekonomije in socialnega podjetništva lahko delovala, rasla in uspevala. To je zgolj nekaj primanjkljajev, ki jih moramo po našem mnenju razrešiti, da bi se lahko to alternativno socialno področje ekonomije razvilo v polnem razcvetu in postalo (povsem) konkurenčno kapitalistični tržni ekonomiji.

Menimo torej, da je polje socialne ekonomije in socialnega podjetništva hkrati izziv in priložnost za Slovenijo in ves svet. Potrebno ga je »zagrabiti«, ga »pregnesti«, obdelati, dodelati in dokončno popolnoma realizirati, da se bo presegla kapitalistična družbena ureditev in kapitalistična na profit orientirana ekonomija! Drugače rečeno, prepričane smo, da sta socialna ekonomija in socialno podjetništvo v obstoječih družbenih razmerah pravi odgovor in prava opcija!

7 LITERATURA

1. Benedik, Nikolaj Tomaž. 2011. *Socialno podjetništvo: primerjalna analiza invalidskih podjetij v Sloveniji in socialnih kooperativ v Italiji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/benedik-tomaz-nikolaj.pdf> (10. januar 2013).
2. *Berkleyfreeclinic*. Dostopno prek: <http://www.berkeleyfreeclinic.org/pages/about-us> (21. november 2012).
3. Branco, Davide, Eugenio Gattolin, Giacinto Tommasini, Franek Johannes, Simona Zagorc in Stojan Zagorc. 2004. *Uvajanje socialnega podjetništva v Sloveniji: Primerjalna študija: Italija, Avstrija, Slovenija*. Ljubljana: Pospesovalni center za malo gospodarstvo.
4. *Društvo Mozaik*. Dostopno prek: http://www.mozaik-drustvo.si/si/zaposlitveni_programi/socialno_podjetnistvo_-_spodrast(21. november 2012).
5. ---. 2012. *Dan odprtih vrat na eko-socialni kmetiji Korenika in ostale aktivnosti v projektu SOCPD*. Dostopno prek: <http://www.mozaik-drustvo.si/si/novice/79> (21. november 2012).
6. Grabar, Geza. 2010. *Eko-socialna kmetija Korenika*. Dostopno prek: http://www.kmeckiglas.com/index.php?option=com_content&task=view&id=5171&Itemid=122 (21. november 2012).
7. *Grammen Bank*. Dostopno prek: <http://www.grameen-info.org/> (21. november 2012).
8. *Hammarby Sjöstad*. Dostopno prek: <http://www.hammarbysjostad.se/> (21. november 2012).
9. *Isle of Eigg*. Dostopno prek: <http://www.isleofeigg.net/index.html>(21. november 2012).
10. *Islands going green*. Dostopno prek: <http://islandsgoinggreen.org/>(21. november 2012).
11. Jurančič Šribar, Luna in Monika Cerar. 2011. *»Delo na robu«. Izkušnje pri razvoju Posredovalnice rabljenih predmetov*. Ljubljana: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice.
12. Kavčič, Urška in Polona Samec. 2010. Evropski socialni sklad in socialna ekonomija v Sloveniji. v *Zbornik prispevkov. Strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo: izzivi in perspektive*, ur. Milošević, Goran, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 51–53. Murska Sobota: Pribinovina.
13. Kovač, Zdenka Marija. 2010. Smo po dvajsetletnem prehodu iz enega enoumja v drugo sposobni preseči obstoječi model razvoja v Sloveniji? V *Zbornik prispevkov. Strokovna*

- tematska konferenca Socialno podjetništvo: izzivi in perspektive*, ur. Milošević, Goran, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 8–13. Murska Sobota: Pribinovina.
14. *Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/socialno_podjetnistvo/ (27. december 2012).
  15. *Okoljsko raziskovalni zavod (ORZ)*. Dostopno prek: <http://www.orz.si/center-ponovne-uporabe2/241-center-ponovne-uporabe.html> (21. november 2012).
  16. *Pomelaj*. Dostopno prek: <http://www.pomelaj.si/> (21. november 2012).
  17. Potokar, Karmen. 2009. *Neznanka XXI. stoletja, Socialna ekonomija*. Dostopno prek: http://www.primss.si/podrocja/socialna_ekonomija/clanki (5. januar 2012).
  18. Primorsko svetovalno središče. *Socialna ekonomija-članki*. 2012. Dostopno prek: http://www.primss.si/podrocja/socialna_ekonomija/clanki (5. januar 2012).
  19. Radej, Bojan. 2010. Prednostna področja razvoja in izzivi socialne ekonomije v Pomurju. V *Zbornik prispevkov. Strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo: izzivi in perspektive*, ur. Milošević, Goran, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 35–50. Murska Sobota: Pribinovina.
  20. *REI*. Dostopno prek: <http://www.rei.com/> (21. november 2012).
  21. Slapnik, Tadej. 2010. Pojem in razvoj socialnega podjetništva. V *Zbornik prispevkov. Strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo: izzivi in perspektive*, ur. Milošević, Goran, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 14–21. Murska Sobota: Pribinovina.
  22. *Slovensko združenje za duševno zdravje Šent*. Dostopno prek: http://www.sent.si/index.php?m_id=novice&n_id=13 (21. November 2012).
  23. *Tovarna dela Tekstil*. Dostopno prek: <http://www.tdteksstil.si/kategorija/o-projektu/> (21. november 2012).
  24. Türk, Danilo. 2010. Predsednik Republike Slovenije Dr. Danilo Türk o izzivih in perspektivah socialnega podjetništva. v *Zbornik prispevkov. Strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo: izzivi in perspektive*, ur. Milošević, Goran, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 7. Murska Sobota: Pribinovina.
  25. *Vector Limited*. Dostopno prek: <http://www.vector.co.nz/corporate> (21. november 2012).
  26. Vesel, Jadranka. 2010. Socialna ekonomija kot alternativa. V *Zbornik prispevkov. Strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo: izzivi in perspektive*, ur. Milošević, Goran, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 22–34. Murska Sobota: Pribinovina.
  27. *Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP)*. Ur. l. RS 20/2011. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=102703> (27. december 2012).

28. Zidar, Romana. 2010. Druga mednarodna konferenca o socialni ekonomiji. *Socialno delo* 49 (1): 45–48.
29. Yunus, Muhammad. 2009. *Novemu kapitalizmu naproti: socialno podjetništvo za svet brez revščine*. Tržič: Učila International.
30. Wallerstein, Immanuel Maurice. 1999. *Utopistike ali izbira zgodovinskih možnosti 21. Stoletja; Dediščina sociologije: obljuba družbenih ved*. Ljubljana: Založba.

PRILOGA A: Intervju z Luno Šribar Jurančič

1. Od kje ideja za projekt Stara roba, nova raba? Kako in kdaj se je vse skupaj začelo?

V bistvu je že na začetku, ko smo imeli ta časopis pa dnevni center, je prišla ena novinarka, dopisnica Jane Jana Valenčič. Je prišla tako malo predstavljati, da je ona pač v tujini, v Angliji dosti poročala in tako, in je rekla, da imajo pač te trgovine, ki so se imenovale »charityshops« (dobrodelne trgovine) in je ful navijala, da bi to še tukaj razvili. Potem je prišla še ena druga novinarka Iva Gruden, ampak to v različnih obdobjih, z isto idejo to. Potem je ta ideja nekaj časa pol spala tako, in pol ko smo že vzpostavili in časopis in dnevni center in tko, potem smo pa rekli, da mogoče bi bilo pa res fajn malo začeti to razvijati, sploh zato ker so nam pa ljudje ful nosili stvari, sami od sebe, od računalnikov, knjig, kakšne posode pa to, čisto sami od sebe... tako če boste kej rabili in nam se je to kopičilo v kleti, nismo vedeli kaj bi s tem, in smo rekli, očitno je pa to res ena taka ideja ki bi bila za zagrabit... potem smo pa tudi vse ostale projekte, ko smo kaj v tujino potovali pa to, npr. konference teh časopisov ki smo se jih udeleževali na Škotskem, v Angliji, Belgiji, smo šli zmeraj pogledati še te trgovine. Pa na Norveškem tudi ko smo imeli en projekt... tako da smo si že malo pogledali kako to v tujini deluje, in nam je bilo všeč in smo rekli, bomo poskusili tukaj nekaj podobnega razviti... Pa tudi še to se je pokazalo zelo potreba brezdomnih, da se težko vključujejo v polje dela, pa da jih te institucije ala Zavod in tako niso sposobne vključevati, ker ali oni sploh ne hodijo tja ali oni mislijo saj si star 40, 50, zdrav si, lahko delaš ane, sploh nimajo v glavi tega v ozadju da moraš imeti primerno nastanitev itn., da se lahko vključi. Tako da mi smo imeli pa z njimi dober stik, s temi ljudmi, in smo videli nek tak odnos vzajemen, zaupanje je bilo že vzpostavljeno, in se da potem lažje sodelovati in začeti delati, tako da smo začeli najprej s štanti, tam na Čopovi, da smo malo videli, 2 leti, od 2008 do 2010 smo imeli tam štante da smo malo videli koliko bi se lahko prodajalo, če to sploh gre, najeli smo tudi eno garažo, da smo tam shranjevali stvari. Pa skoz smo v bistvu z brezdomnimi to vzpostavljali, tako da je bil ta projekt od spodaj navzgor.

2. Ali ste registrirani kot socialno podjetje?

Zaenkrat še nismo, dobili smo pa na tem razpisu za socialna podjetja sredstva za zagon od Evropskega socialnega sklada, to je bilo leta 2010. Takrat smo tudi trgovino formalno odprli, no sedaj je tega razpisa konec, sedaj smo pač odvisni od sebe, ampak zaenkrat delujemo v okviru društva Kralji ulice, je pa namen, da bi se v roku leta, kej takega, registrirali kot socialno podjetje še formalno, se pravi odcepili na tej formalni ravni, ampak še vedno sodelovali z društvom v smislu podpore, tega socialnega dela in tako. Je pa tudi namen, da bi tudi formalno tako začel, ne vem ali kot zadruga da bi se registrirali ali kaj takega.

3. Dejavnost?

Posredovanje rabljenih predmetov in vključevanje brezdomnih ljudi.

4. Kakšne imate cilje, namene, vizije, poslanstvo za prihodnost?

V prihodnosti bi se radi združevali še z drugimi socialnimi podjetji, tako pač da imaš skupno promocijo, potem kombi smo mi sedaj dobili, pa bi ga bili pripravljene deliti še s kakšnimi, pač da se povezuješ in si pač na tak način bolj močan... v smislu zmanjševanja stroškov in skupne promocije in tako naprej... mogoče da se tudi registriraš še s kakšnim drugim podjetjem sorodnim v zadrugo skupaj, recimo s Karociklom sodelujemo, ki so sedaj na razpisu, da bodo prenavljali kolesa... Tako da to ane, pa tudi najeti večje prostore, da bi se potem dalo še kaj obnavljati, ker je tudi velika potreba po tem, ker ful dobimo ponudb za rabljeno pohištvo in to... ljudje nam ponujajo cele kuhinje ali pa dnevne sobe, samo pridite in odpeljite, po mailu, tako da tukaj je ful en tak k bi se še dal razvijati, pa da bi brezdomni se pol tudi v bistvu naučili kaj obnavljati pa tko ane.

Sedaj imamo na Poljanski pa v Šiški, imamo pa večje skladišče Na milano majhna 4, kjer pa obratuje tako on torkih in četrkih, smo odprti kot skladiščne razprodaje, tam so pa še ceneje stvari... imamo pa predvsem shranjevanje pa tako no... V bistvu stvari nas preplavljajo, toliko nam ljudje nosijo, tako da bomo sedaj rabili tudi večji plac za stvari... je ful potencial v tem projektu... rabil bi en ogromen plac da bi tam lahko organizirali še marsikaj... pol smo mislili, da bi imeli kakšne sejme, dražbe stvari... dražbe že sedaj izvajamo... pa da bi se malo tudi naučili vrednotiti te bolj vredne stvari, te antične dobivamo tudi ane, da bi bilo še na tem malo več poudarka... Tako skratka da bi bolj na veliko še razviti zadevo.

5. Od kod vam sploh začetna sredstva za projekt? Kako pa je s tem zdaj?

Od Evropskega socialnega sklada smo dobili... v bistvu koliko smo dobili, 200.000 je bil vreden cel projekt, mi smo dobili okoli 196.000 mislim da je dal sklad, in to je bilo za 2 leti... Je bilo treba tudi v roku 2 let to porabiti: je šlo za 12 brezdomnih, ki so bili na usposabljanju, potem smo od tega zaposlili tri, potem vse te naložbe so šle iz tukaj, od računalnikov, prostora, najemnin itd. Vse kar smo zaslužili v trgovini v teh 2 letih smo pa prišparali in sedaj porabljamo za plače, da so ljudje zaposleni, za najemnine, nekaj gre za strokovno delo, ampak to samo manjši del, največji del gre za plače in te obratovalne stroške.

6. Katere so po vašem mnenju bistvene značilnosti socialne ekonomije?

Mogoče bi tukaj, kjer sem pri strokovnem delu poudarila, da tukaj v polju socialne ekonomije bi bilo ful treba razvijati to, da so neka sredstva pač tudi za strokovne delavce, ker tukaj kar mi zaslužimo iz tam je nekako logično da bi moralo iti za ranljive skupine, ni pa predvideno nobenih subvencij za strokovno delo, ker to je pa jasno, da če vključuješ ranljive skupine, oni ne morejo čisto sami furat ane, rabijo nekoga da bi organiziral ala menedžment, razvoj in to ne, in to se pač manjka v Sloveniji, upam da bo zdej strategijo dali, ker zakon je že, ampak to je... to se mi zdi pomemben del.

7. Razlogi zakaj ste se odločili za socialno ekonomijo?

En del je vključevanje ranljivih skupin, drug del pa je pač to da se ne strinjamo s tem kako kapitalističen sistem deluje, kako dela z ljudmi, kako s stvarmi konec koncev, ker se jih toliko zametuje, in zato ker bi radi ustvarili eno alternativo temu, in v smislu odnosov in v smislu

vsega tega, odnosa do okolja, do ljudi in tako naprej, pa tudi zato ker bi bilo smiselno razviti neke druge tudi načine odločanja, se trudimo tudi tukaj... saj ratuje, včasih bolj, včasih manj da ni tako stroga hierarhična ureditev, da se o vsem odločamo skupaj, recimo imamo tudi skupščine, kamor povabimo tudi naše kupce od trgovine pa tako cel mesec reklamiramo te skupščine, in potem pridejo ljudje, zaposleni itak pridejo... tam se pogovarjamo tudi o financah, koliko imamo, kam bomo dali, in kam bo šel razvoj projekta.

8. *Ovire, na kakšne ste naleteli pri vzpostavljanju tega projekta oziroma pri samem izvajanju?*

Ovire na začetku so bile predvsem to da ta ESS ima zelo tako težko poročanje no, administracijo no, in imajo ful zahteve, in zelo rigidni so glede teh dokazil kako je šel keš, kako se je porabil, to ne pomeni zgolj da ti daš račun, moraš imeti še sto enih drugih dokumentov zraven, plus ne dojemajo čisto dobro v kakšni situaciji so brezdomni ljudje, in so neka ful večja pričakovanja ja oni morajo oddelati 100 ur na mesec od dela, drugače pač ne dobijo keša, in tako naprej. Pač to neko neskladje med administracijo in dejansko situacijo ljudi, ki so vključeni je bilo takrat, ko je bil projekt. Tako da to je bil mal problem takrat, problemi so bili tudi z raznoraznimi bankami, ki so ljudem kar trgale ta dodatek, ki so ga dobili za vključitev na usposabljanje, ker to je pa v bistvu socialni transfer, banke ne bi smele trgati, pa so ga... tako da takrat so bili veliki problemi, ko smo se morali pač z njimi dogovarjati pač da so sploh dal ljudem ta keš... Pa nevem kakšen tak stereotipen odnos do ljudi tudi nas s strani institucij, Zavoda, ministrstva in tako naprej... To je bilo nekako pri vzpostavljanju no, drugih kakšnih večjih problemov pa ni bilo. ***Sicer je bilo vse tako kot ste si na začetku projekta zastavili?*** Aha. V bistvu se tako bolj intuitivno razvijal projekt, mi smo imeli pač cilj odpreti to, pol pa pač reskiraš in vidiš koliko bo folk sploh to... zlo je fajn se povezovati z lokalno skupnostjo, da ljudje vejo oziroma da neko prepoznavnost na tem gradiš. Drugače se mi zdi, da smo kar zastavljene cilje ulovil, sedaj smo si že nove postavili.

9. *Kam gre dobiček od prodaje?*

Za plače, obratovalne stroške in nekaj za strokovno delo.

10. *Kdo je vključen v ta projekt (člani, hierarhija)?*

Meni se zdi pomembno poudariti, da od te začetne ekipe, jih je kar nekaj ostalo – teh, ki so sodelovali že pri štantih in tako... da pač delamo na tem, da je eno jedro ljudi skoz stalno, da se ne menja kar ljudi in tako... Tako da eni pridejo pa gredo, eni trije se mi zdi so pa kar stalni, že od začetka, pa tudi imajo zelo... se vidi pri ljudeh... pa gradimo tudi na osebnostnih značilnostih... gre tudi, ena ima tudi zelo smisel za prodajo pa za delo z ljudmi no... pa pol spodbujamo to... Zelo gradimo na tem, da vidimo potencial v človeku in tako naprej – se pogovarjamo o tem, kaj kdo rad dela, da ni kar tisto ti boš to, ti boš to, ti boš pa to... ali pa človek trpi zato. ***Koliko imate zaposlenih?*** Zdaj je tako: ena je na porodniški, en je zaposlen polovično pa bo z naslednjim letom verjetno za cel delavni čas, dve sta prek javnih del, en je pa na zaposlitveni rehabilitaciji, tako da sedaj ta ožja ekipa je 5 ljudi iz ranljive ciljne skupine, potem smo pa midve z Moniko, sodelavko, sva zunanje, strokovna podpora, imamo pa še širšo podporo društva, kjer pa imamo sestanke enkrat na mesec – posvetovalne, da se malo

pogovorimo, če so kakšni problemi pa to, so pa te starejši delavci od tukaj no. ***Kakšni so pa profili zaposlenih?*** Ta, ki je na porodniški, mislim da ima neko upravno šolo, administracijo, mislim, da 5. stopnjo, en ima računovodsko, tudi 5. stopnjo, ostali pa mislim da imajo osnovno šolo.

11. Kako si pa organizirate delovne naloge, pravila, kako jih oblikujete?

V bistvu ta pravila sodelovanja smo oblikoval, pa nekega pravila obnašanja pa odnosa, smo oblikovali že takrat na usposabljanju, skupaj z vsemi 12imi, ki jih je bilo, smo imeli sestanke, smo rekli, sedaj si pa dajmo postaviti in tudi kakšne so sankcije, če se to krši, in so v bistvu sami predlagali, kaj bi se jim zdelo dobro, in tako smo pač postavili ta neka osnovna pravila, tudi glede uporabe alkohola, drog, bidoče na sestankih, take osnovne zadeve, kriterij dela smo to poimenovali, smo sestavili skupaj. Takrat smo imeli tudi delavnice socialnih veščin v okviru tega projekta s projektom Človek, oni delajo z odvisniki, je imela ena psihologinja enkrat na mesec kot neke delavnice, kjer smo se učili tudi komunikacije, obvladovanja jeze, agresije, kako folgat s temi delovnimi problemi pa to, ki se pojavijo, ki so neke obremenitve, ki jih človek takrat ni bil vajen... to je pač ta delovni tempo vzdrževati pa to... To nam je zelo pomagalo pri komunikaciji. Sedaj bo pa Špela tudi na porodniški, pa bo prišla mislim da februarja nazaj, pa nadaljujemo s temi delavnicami... tako da to je ena zelo močna, v bistvu opolnomočenje ljudi no... da se lažje soočajo z delovnim procesom. Drugače moram reči da je zelo utečena in fajn ekipa, tako da skoraj da ni nič konfliktov oziroma so se sposobni vse sami med seboj zmeniti. Če se pojavljajo kakšni konflikti so ponavadi v zvezi kakšnega vrednotenja stvari, ker sami ocenjujejo kot strokovna ekipa, in potem bi en dal več, drugi manj pa se kregajo malo, koliko bo... tako da tukaj se pojavljajo, kakšni drugi problemi pa ne. Tudi moram poudariti, da ti ljudje imajo vsi dom sedaj, so nekje nastanjeni sedaj, najemajo na trgu ponavadi, tako da imajo urejeno to osebno življenje sedaj precej... No zdaj da bi ti pričakoval/a od enega človeka, da gre iz ceste delat 6,8 ur, to je zelo utopično. Tako da človek mora imeti najprej urejeno nastanitveno situacijo, s tem da mi pomagamo tudi pri teh drugih zadevah, ni to samo zaposlitev, ampak je nekak celostni program. Tako da ena je bila prej tudi v nastanitveni podpori, ko smo jo zaposlili, sedaj pa že najema sama, ima že toliko urejeno... tako da te, ki so zraven, so se že čisto vzpostavili nekak ne...

Enkrat na teden imamo te organizacijske sestanke, se dobimo tukaj v ponedeljkih, takrat se trgovina odpre šele ob dvanajstih, in tukaj imamo sestanek uro in pol, kdaj kdo dela, potem gremo čez dnevni red, katere so naloge, kakšni so predlogi... in tudi tako se organiziramo... običajen sestanek na začetku tedna in potem to velja.

12. Kako pa izbirate kandidate za delo, kako skrbite za njihovo usposabljanje?

Ti ki so zraven, je bilo tako, ta, ki je sedaj na porodniški in ena izmed zaposlenih sta bile obe že na usposabljanju takrat na začetku projekta... Tako da smo imeli takrat tisto usposabljanje, nekaj delavnic Obnova stvari in ta delavnica socialnih veščin, tako da onidve sta se usposabljali že takrat, potem eden, ki je sedaj zaposlen prek trgovine, je prišel noter preko družbeno koristnih del, je tudi tako malo bolj robel, sicer ima stanovanje pa tako, ampak se malo lovi, in je on takrat že prostovoljno pomagal ful ur, in je tako se noter vpeljal... Ta, ki je na rehabilitaciji, je pa tudi bil na usposabljanju že takrat, ko smo imeli v okviru projekta. Tako

da potem se pa usposabljujejo tekom dela, sproti, včasih pride tudi kakšen, ki nam pomaga, sicer imamo pa podporo antikvariata Karnjola antika, nam ful pomaga, nas pa uči tudi, on pride enkrat na teden tja pa pregleda in vrednoti bolj vredne stvari, pa so naši potem zraven, ne vsi, enkrat eden, drugič drug, in jih uči tudi prepoznavati kam moraš pogledati katera firma je, kakšen je taboljši porcelan ali karkoli, se tudi preko njega malo učijo vsakodnevno delo posla, biznisa... Drugače pa tudi ta izmenjava, Ančka, ki administracijo obvlada, potem na kakšnem sestanku nam ona pove, in tako sprot imamo, nimamo nekih delavnic ali kaj takega... v prihodnosti bi pa radi imeli, sploh in predvsem delati na tem opolnomočenju ljudi, da postanejo bolj samozavestni in da si krepijo te komunikacijske sposobnosti, sploh na tem psihološkem vidiku bi se moralo več delati!

13. Katere so prednosti in slabosti dela z brezdomnimi ljudmi?

Težko je v bistvu prav ločiti od tistih normalno zaposlenih, imaš isto kot povsod drugod, eni so bolj samoiniciativni, drugi so manj samoiniciativni... mogoče je tukaj malo drugače, da je treba biti bolj prisoten, bolj spodbujati... nekak da so nekateri bolj pasivni, pa pač rabijo več tega inputa... sej vse normalno naredijo, sam pač rabijo več tega vodenja, da tudi hočejo več vodenja in tudi več neke organizacije... pa tudi da si sami želijo več ene hierarhije, čeprav je socialno podjetništvo v bistvu drugje, ampak da sami po sebi hočejo, da jim nekdo od zunaj vzpostavlja en red, zato ker se mogoče potem počutijo bolj varne. Mogoče je to tukaj malo slabost, ker potem preložiš, sedaj boš pa ti odgovoren za to... ta prisotnost more biti po mojem mnenju večja kot ponavadi v podjetjih oziroma traja dlje časa, da se vzpostavi. Saj pravijo za socialna podjetja, da vsaj 5 let rabiš že tako da se ekipa naredi normalno, da šele potem se lahko usmeriš ti bolj na trg, pač v podjetništvo prav, da traja, da se to okolje vzpostavi ene 5 let. Drugače je pa pač delo isto kot z vsemi drugimi, je pa zelo odvisno no, niso vsi tako, ena druga je pa npr. zelo samoiniciativna, je pa delala tudi 20 let v kelnarstvu in ima tudi zelo tak odnos do ljudi, zelo jo imajo radi, zna s strankami in tudi ful več prodaja, bolj kot bi mi vsi tukaj... tako da je zelo zelo odvisno od tega... Tukaj bi rekla, da ekipa je taka, da dva sta zelo sama furata, bi lahko pomoje tudi onadva z organizacijo že zdaj malo bolj prevzela, dva sta pa bolj tako, da sta bolj počasna pa tako...

14. Katere so bistvene stvari, ki jih brezdomni ljudje pridobijo s projektom?

Pomoje da to, ker vidijo da en tak projekt, ki ga družba zelo sprejema pa je navdušena nad njim, lokalni okolje pa mediji so zelo pokazali na začetku interes, da vidijo pol, da se jim nekako dvigne samozavest, v bistvu pa sedaj prispevajo nekaj pozitivnega v družbo... spremeni se jim ta vloga, iz pasivne v aktivno, prej so eni k bi pač za dobrodelno pomoč rabili ne vem kaj, sedaj so pa oni tisti, ki delajo nekaj pozitivnega sedaj za družbo ane... in to zelo na njihovo samozavest vpliva, pol se tudi bolj ponosno predstavljajo v medijih... mi smo zelo delali na tem, da se jih predstavlja, da se predstavljamo vsi skupaj kot nosilci projekta, ne zdaj da smo mi neke vodje...

15. Kakšni so odzivi zunanjega okolja in širše javnosti na projekt?

Moram reči, da zelo pozitivno. Na začetku sploh je bil bum, sedaj se je že malo umirilo, ampak zelo... in stroka nas podpira, te boljšjakarji in to, in mediji... zmeraj ko pošljemo

kakšno sporočilo za javnost, se odzovejo, nas spremljajo in tako... v okolici pa dobro sodelujemo, in z enim lokalom, ključavničarstvo, domom za upokojence... pač to so te lokalne institucije, in tudi hodijo k nam klepetat... pa naše promocijske letake delijo in tako... Dobro sodelujemo... V bistvu bi poudarila še kaj brezdomni odnese... ni samo to, kaj oni, kaj ta širša javnost od tega, v bistvu se tudi spreminja, tudi imajo plus od tega projekta... pač je nekako vzajemno in brezdomni tukaj prispevajo v družbo, družba se na ta način spreminja, tako da oboje v bistvu odnesemo... s tem poskušamo ustvarjati neko alternativo ane... in v bistvu se zunanje okolje lahko potem uči od nas tukaj... Čisto na praktičnem nivoju, si pa pač uredijo življenjsko situacijo, vsaj tako se je pokazalo, ti, ki so do sedaj, imajo nekak, upam, da ga bodo tudi obdržali, ker potem to vidiš če je trajno z leti, ampak vsi ti, ki so sedaj vključeni imajo kot sem že rekla stanovanje in vse urejeno... ena si je ustvarila famulijo, druga se je odselila iz nasilnega razmerja, je prekinila končno po nevem koliko letih v okviru tega... Ampak to poudarjam, da je zelo na njih, tukaj je neka odskočna deska, neka svetloba, ki jo lahko vidijo, prepoznajo, da sedaj pa imajo priložnost, ampak mora na konec koncev človek poskrbeti sam, se odločiti, da bo kaj spremenil v svojem življenju. Eden, ki je bil na usposabljanju recimo, potem je bil nekaj časa zaposlen, potem pa ne več, ima pa npr. sedaj v Mercatorju že par mesecev službo... Tudi to je nek vidik, ne samo da ostanejo tukaj, ampak tukaj pridobijo neke veščine, in potem lahko lažje tekmujejo na trgu dela.

16. Kakšne oblike zaposlitve imate (pogodbe za določen, nedoločen čas...)?

Ti, ki so v posredovalnici: ta, ki je preko denarja v trgovini, je za določen čas, ampak bo imel, tako kot je po zakonu, nevem koliko ga imaš lahko iz leta v leto in pol, dve za določen čas, potem pa če bo šlo vse v redu ga bomo zaposlili za nedoločen čas... bomo delali v smeri trajnosti teh zaposlitev...; tedva, ki sta prek javnih del, sta do zdaj za eno leto pa mislim da bosta lahko še za naslednje leto, potem pa upamo, da se bomo razširili že toliko, da jih bomo tudi redno vzame... tako da zelo bomo delali v smeri, da so to trajne zaposlitve. Eni pa pač pogodbeno in prek avtorskih honorarjev.

17. Kdo v največji meri donira rabljene stvari?

V večini so to posamezniki, podjetja niti ne toliko, čeprav se tudi javljajo kakšna društva – zdaj praznimo, bomo dali vse ven... Drugače pa zelo gre to od ust do ust, en pride, potem pa še pove prijateljem... Ampak večinoma so to posamezniki, familije... Je pa res da sedaj od dražbe naprej, je bila taka dobra promocija očitno, da smo čisto zasuti vsak dan nekaj nosijo... tako da tukaj se ne rabimo v tej smeri kaj preveč truditi, bolj mi spodbujamo folk, da kupuje, za pridobivanje stvari pa trenutno res ni frke.

18. Kdo največ kupuje te stvari?

Iz tujine imajo bolj izkušnje, da so bolj te ranljivi, tudi študentarija, upokojenci in tako, meni se zdi, da tudi pri nas je dosti teh iz doma za upokojence, kar hodijo, študentje tudi kar, poleti, ko tujci hodijo, ker v tujini so pač navajeni, da imajo te trgovine, in potem tukaj po mestu sprašujejo ali imate kaj takega, ali imate kaj takega, pa jih pošljejo k nam, tako da tudi tujci, ni pa kakšnih iz višjega sloja, tako zelo redko pridejo, ko lahko že na oko oceniš, ker so zelo upadenani, ta pa ma keša, potem pa stalnih strank imamo zelo veliko, enkrat ko smo delali

anketo, smo jih 100 kupcev zajeli pa se je izkazalo, da je 40 % izmed njih stalnih strank, taki, ki hodijo 2krat, 3krat na teden, so pa ti boljše karji, ki preprodajajo na boljškaku, hodijo k nam, tako zelo veliko jih hodi k nam, tako po parkrat na teden, ker oni kupijo pri nas ceneje, potem pa dražje na boljškaku prodajo, kar pa tudi ni nič narobe, saj imamo vsi nekaj od tega... pa tudi to je pač folk, ki je bolj roben pa se komaj živi, pa je nam čisto v redu.

19. Kakšno je plačilo zaposlenih?

Zaenkrat je za tega, ki je preko trgovine, nekaj več kot minimalno, ampak ne kaj preveč več, okrog minimalne, preko javnih del je itak določena postavka, ker je od ministrstva, tako da zaenkrat je to to. Tudi si ne moremo še tudi privoščiti... Zaenkrat je povprečje tam od 2000 do 2500 evrov služimo na mesec iz trgovine, pa planiramo še širitev v sosednji prostor, če bo občina podprla, ker je od MOLa prostor, tako da če bi bil profit večji, bi se pa valda tudi kakšne nagrade dalo pa zvišalo plače pa tako.